

Βρετανικά αρχεία αποκαλύπτουν την αγωνία για τις υπηρεσίες πληροφοριών ασφαλείας στην ανεξάρτητη Κύπρο

/ Ευ

Στη σπουδή των

Βρετανών να οργανώσουν τις υπηρεσίες πληροφοριών ασφαλείας που θα διατηρούσαν στην Κύπρο μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του νησιού αναφέρεται η πλειοψηφία της νεότερης και τελευταίας παρτίδας των αρχείων του Φόρεϊν Όφισ για την αποικιακή περίοδο που δίνονται σήμερα στη δημοσιότητα.

Έγγραφο της βρετανικής διοίκησης στην Κύπρο στις αρχές Μαΐου του 1960 αναφέρει χαρακτηριστικά ότι κορυφαία προτεραιότητα κατά τη μεταβατική προς την ανεξαρτησία περίοδο ήταν η διατήρηση της λειτουργικότητας των υπηρεσιών πληροφοριών ασφαλείας στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό.

Στα τέλη του ίδιου μήνα (24/5/60) έγγραφο ανέφερε πως είχε συμφωνηθεί ότι στην Κύπρο έπρεπε να είχε τοποθετηθεί έως το τέλος Ιουνίου του ίδιου έτους ένας επικεφαλής των υπηρεσιών πληροφοριών ασφαλείας ικανός να συνεχίσει τη διεύθυνσή τους και να αναλάβει την επέκταση και αναδιοργάνωσή τους εφόσον κρινόταν απαραίτητο.

Ακόμα νωρίτερα, το Φεβρουάριο του ίδιου χρόνου, ο απερχόμενος κυβερνήτης σερ Χιου Φουτ προειδοποιούσε το Γραφείο Αποικιών ότι ήταν «υπέρτατης σημασίας» η διατήρηση των υπηρεσιών πληροφοριών ασφαλείας στο ύψιστο επίπεδο αποτελεσματικότητας.

Το βρετανικό ενδιαφέρον εκτεινόταν και στο χαρακτήρα των υπηρεσιών ασφαλείας που θα δημιουργούσε το νέο κράτος. Έγγραφο του 1960 με την ένδειξη «μόνο για βρετανικά μάτια» αναφέρεται σε συναντήσεις που είχε Βρετανός αξιωματούχος στην Κύπρο με Βρετανούς και Κύπριους ηγέτες πριν και μετά την ανεξαρτησία ώστε να συζητηθεί ο ρόλος των υπηρεσιών ασφαλείας υπό το νέο σύνταγμα, να επιβεβαιωθεί ο τύπος και η φύση των υπηρεσιών αυτών που θα εγκαθίδρυε η ανεξάρτητη κυπριακή κυβέρνηση και να πληροφορήσει τους Κύπριους ηγέτες για τη βοήθεια που θα μπορούσαν να λάβουν από το Ηνωμένο Βασίλειο σε θέματα ασφαλείας.

Ο αξιωματούχος, ονόματι Κέλαρ, είχε αναφέρει πως είχε εξηγήσει στους Μακάριο και Κιουτσούκ το ρόλο των υπηρεσιών ασφαλείας και είχε παροτρύνει τους Κύπριους ηγέτες να υποδείξουν τεχνικές συζητήσεις σε επίπεδο εργασίας.

Η συνάντηση με τον Μακάριο χαρακτηρίζεται πολύ εγκάρδια. Ο Αρχιεπίσκοπος είχε πει μεταξύ άλλων ότι το ΑΚΕΛ δεν ήταν «τελείως κομμουνιστικό» και ότι είχε σκοπό να βελτιώσει τις κοινωνικές συνθήκες και να «απογαλακτίσει» τους μη-κομμουνιστές από το κόμμα.

Ο κ. Κέλαρ δήλωνε εντυπωσιασμένος από το γεγονός ότι σε όλες του τις συζητήσεις με τους Κύπριους ηγέτες ήταν πρόδηλη η επιθυμία αναζήτησης της βρετανικής βοήθειας και συμβουλής στην αντιμετώπιση των προβλημάτων ασφαλείας. Είχε μάλιστα συμφωνηθεί ένα μικρός αριθμός Κυπρίων να εκπαιδευθεί στα βρετανικά σώματα ασφαλείας.

Το ίδιο έγγραφο αναφέρει επίσης ότι την ίδια γινόταν ομαλά η οργάνωση των υπηρεσιών πληροφοριών ασφαλείας στις βάσεις, με τη σημείωση ότι ήταν ξεκάθαρο πως δε θα υπήρχε παρεμβολή σε θέματα ασφαλείας στις περιοχές εκτός βάσεων.

Στα τέλη Μαΐου του 1960 σε ταξίδι-αυτοψία ενός Βρετανού αξιωματούχου στην Κύπρο διαπιστώθηκε πως υπήρχε ανάγκη άμεσης πρόσληψης προσωπικού από τις βρετανικές υπηρεσίες ασφαλείας.

Ο κυβερνήτης είχε ζητήσει να υπάρξει κινητοποίηση για να εντοπιστεί το προσωπικό αυτό και να είναι έτοιμο να πετάξει στην Κύπρο εντός μίας εβδομάδας οποιαδήποτε στιγμή μετά τις 15 Ιουνίου 1960.

Αρκετοί αξιωματούχοι πρότειναν την παράταση παραμονής στην Κύπρο του Τζον Πρέντεργκαστ, που είχε αναλάβει από το 1958 το ρόλο του επικεφαλής των υπηρεσιών πληροφοριών ασφαλείας των Βρετανών στην Κύπρο (ο οποίος

μετατέθηκε τελικά το 1960 στο Χονγκ Κονγκ).

Στα έγγραφα περιλαμβάνονται και τα υπομνήματα για την εγκαθίδρυση της Επιτροπής Πληροφοριών Ασφαλείας Κυρίαρχων Βάσεων Κύπρου (SAIC), με περιγραφή της δομής, των αρμοδιοτήτων και της λειτουργίας της. Αναφερόταν ότι άμεση περιοχή ευθύνης ήταν οι βάσεις και έμμεση η Δημοκρατία της Κύπρου, στο βαθμό που οι πληροφορίες αφορούσαν την ασφάλεια των βάσεων και του προσωπικού τους.

Ένα από τα σχετικά υπομνήματα κοινοποιείται και στον σερ Έρικ Τζόουνς. Πρόκειται για τον τότε επικεφαλής του Κυβερνητικού Αρχηγείου Επικοινωνιών (GCHQ), της βρετανικής υπηρεσίας παρακολουθήσεων επικοινωνιών που έχει βρεθεί σήμερα στο στόχαστρο λόγω των αποκαλύψεων περί παρακολουθήσεων από τον Έντουαρντ Σνόουντεν.

Η άλλη μεγάλη ενότητα των σχετικά λίγων αναφορών στην Κύπρο στη συγκεκριμένη παρτίδα αποχαρακτηρισθέντων εγγράφων έχει να κάνει με τις πιθανές απαιτήσεις του Μακάριου λίγο πριν την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας.

Υπόμνημα από το Φόρεϊν Όφισ κατόπιν διάσκεψης με τη Μικτή Επιτροπή Πληροφοριών Ασφαλείας στις αρχές Φεβρουαρίου του 1960 ανέφερε ότι σύμβουλοι του Μακαρίου του έλεγαν ότι θα μπορούσε να πετύχει περισσότερες υποχωρήσεις από τη βρετανική κυβέρνηση ως προς την έκταση των βάσεων, τη βρετανική διοίκησή τους και την οικονομική βοήθεια προς την Κύπρο.

Ο Άγγλος κυβερνήτης προσπαθούσε να τον «απογοητεύσει» αλλά δε θεωρούσε σίγουρο ότι το είχε πετύχει. Η βρετανική θέση επ' αυτών των πιθανών διεκδικήσεων του Μακαρίου ήταν ότι το Λονδίνο είχε φτάσει στο όριο των παραχωρήσεων και ορισμένες «προσαρμογές» ήταν δυνατές μόνο στις προτάσεις για τη διοίκηση των βάσεων, ώστε να γίνονταν «πιο ευπαρουσίαστες» στα μάτια των Κυπρίων.

Τις ίδιες ημέρες ο σερ Χιου Φουτ ανέφερε στο Γραφείο Αποικιών ότι είχε συνάντηση με το Γλαύκο Κληρίδη, με το Μακάριο να γνωρίζει ότι θα γινόταν αυτή η συνάντηση. Ο Βρετανός κυβερνήτης είχε θίξει το ζήτημα των πιθανών περισσότερων διεκδικήσεων από τον Κύπριο ηγέτη. «Νομίζω ότι ο Κληρίδης με πίστεψε όταν του είπα πως δεν υπήρχε τέτοια πιθανότητα», αναφέρει χαρακτηριστικά στην αναφορά του ο σερ Χιου.

Πρόσθετε ότι ο Κληρίδης με το Μακάριο ετοιμάζαν νέο σχέδιο ως προς τη διοίκηση των βάσεων, αλλά εκεί ο Φουτ είπε ότι θα μπορούσαν να γίνουν δεκτές μόνο αλλαγές στην παρουσίαση. Σημείωνε πάντως ότι ο Κληρίδης ήταν «αρκετά

λογικός επί του θέματος».

Στην ίδια συνάντηση ο Γλαύκος Κληρίδης είχε αναφέρει πως οι κυπριακές οικονομικές απαιτήσεις ίσως καλύπτονταν αν δηλωνόταν μια κατ' αρχήν συμφωνία συνεχούς βοήθειας από τη Βρετανία μετά την αρχική πενταετή περίοδο σε σχέση με τις εγκαταστάσεις που απέδιδε στους Βρετανούς η Δημοκρατία (χωρίς αναφορά σε ποσά).

Πηγή: onlycy.com